# ARCHE

п а ч а т а к

8 (13) – 2000

Аналітыка • Эсэістыка • Крытыка • Рэцэнзіі

## ЗЬМЕСТ

3 Сакрат Яновіч: Дастаеўскі Беларусі

6 Андрэй Екадумаў: Мёртвыя сярод жывых

10 Антоні Запалота: „Літванія“ ці Эўропа?

14 Сяргей Астраўцоў: Танк, Ленін і Ажэшка зь Міцкевічам

21 Алесь Аркуш: Аскепкі вялікага малюнку

26 Юры Андруховіч: Малая інтымная урбаністыка

34 Рычард Пайпс: Што Расіі ўзяць у XXI стагодзьдзе і што пакінуць у мінулым?

38 Людміла Рублеўская: Паэзія і грэх

48 Кнігі — Рэакцыі — Лісты ў рэдакцыю
Юрась Лаўрык: Даведнік з памылкамі
Надзея Садзікава: Паталёгіі рэалізму
Віктар Гарабец: Вайна — вядомая й невядомая

ARCHE-SKARYNA on-line:
http://arche.home.by (для карыстальнікаў у Беларусі)
http://archeweb.hypermart.net (для карыстальнікаў за межамі Беларусі)

Часопіс ARCHE выходзіць штомесяц.
Выдаецца з 1998 году.

*Адрас для допісаў:*
220018, Менск-18, а/с 3, ARCHE.
*E-mail:* arche@arche.org.by
*Тэл.:* (017) 257–48–69.

*Заснавальнік:* Андрэй Дынько.
Пасьведчаньне аб рэгістрацыі №1184.
*Юрыдычны адрас:*
220029, Менск, вул.Кісялёва, 7–54.

*Рэдакцыйная калегія:*
Уладзімер Адамчык — *мастацкі рэдактар*
Аляксандра Андрыеўская — *намесьніца галоўнага рэдактара*
Валерка Булгакаў — *галоўны рэдактар*
Юрась Бушлякоў — *адказны сакратар*
Андрэй Вашкевіч — *дызайнэр*
Андрэй Дынько — *дырэктар*
Віялета Кавалёва — *карэктарка*
Алена Казлова — *сакратарка рэдакцыі*
Максім Капран — *WEB-дызайнэр*
Вадзім Каранковіч — *WEB-майстар*
Мікола Раманоўскі — *карэктар*
Андрэй Скурко — *распаўсюднік*

# Аўтары

**САКРАТ ЯНОВІЧ**
кіраўнік культурнага асяродку *Villa Sokrates* у Крынках (Беласточчына). Эсэіст, празаік, выдавец альманаха „*Annus Albaruthenicus*“, суаўтар „*Czasopisa*“. Апошнія кнігі Сакрата Яновіча — „Запісы веку“ („Бібліятэка „Белавежы“, 1999) і кніга разважаньняў пра гістарычны лёс Беларусі, пабудаваная ў выглядзе дыялёгу з журналістам Юркам Хмялеўскім „*Nasze tysiąc lat*“ (Таварыства беларускіх журналістаў у Польшчы, 2000). Сярод апошніх публікацый — прадмова да „ARCHE-Панславізм: думка і злачынствы“ і эсэ „Усе мы патроху жыды“ ў „ARCHE-Габрэйскі нумар“. Артыкул перакладзены з ласкавай згоды аўтара паводле „*Gazety Wyborczej*“.

**АНДРЭЙ ЕКАДУМАЎ**
кандыдат філязофскіх навук, выкладчык філязофіі і лёгікі ў БДУ. Сярод апошніх публікацый — артыкул „Час імпэрыяў мінуўся“ ў першым нумары „ARCHE-Скарыны“.

**АНТОНІ ЗАПАЛОТА**
дактарант Кембрыджскага ўнівэрсытэту. Друкуецца ўпершыню.

**СЯРГЕЙ АСТРАЎЦОЎ**
журналіст, празаік, жыве і працуе ў Горадні. Аўтар кнігі прозы „Цэнзарскія нажніцы“ (Горадня—Беласток, 1999).

**АЛЕСЬ АРКУШ**
журналіст і літаратар з Полацку. Арганізатар рэгіянальнага літаратурнага жыцьця, выдавец часопіса „Калосьсе“. Апошняя кніга — зборнік эсэ, артыкулаў, гутарак і інтэрвію „Выпрабаваньне развоем“ („Бібліятэка «Калосься»“, 2000).

**ЮРЫ АНДРУХОВІЧ**
лідэр новае ўкраінскае літаратуры, аўтар трох паэтычных зборнікаў і трох раманаў, укладальнік некалькіх анталёгій сучаснае ўкраінскае літаратуры. Аглядальнік аддзелу культуры газэты „*День*“. Жыве ў Івана-Франкоўску. Апошняя кніга — зборнік эсэ „Дэзарыентацыя на мясцовасьці“ (Лілея-НВ, 2000). Эсэ друкуецца з ласкавага дазволу рэдакцыі ўкраінскага часопіса „*Критика*“ і аўтара.

**РЫЧАРД ПАЙПС**
прафэсар гісторыі Гарвардзкага ўнівэрсытэту, дасьледуе гісторыю і культуру Расеі.

**ЛЮДМІЛА РУБЛЕЎСКАЯ**
літаратурны крытык, працуе ў тыднёвіку „Літаратура і мастацтва“. Аўтарка кнігі „Балаган“ („Бібліятэка «Калосься»“, 2000) і артыкулу „Дапісацца да міленіюму“ ў першым нумары „ARCHE-Скарыны“.


„Новую кнігу Васіля Быкава складаюць не традыцыйныя для празаіка аповесьці, а кароткія прыпавесьці, напісаныя за час побыту пісьменьніка ў Фінляндыі і Нямеччыне.

Новае амплюа Васіля Быкава выклікае розныя ацэнкі чытачоў і крытыкаў. Хтосьці кажа, што 75-гадовы патрыярх „выпісаўся“ і таму не бярэцца за буйнейшыя творы. Можна пачуць таксама, што пісьменьнік сьпяшаецца непасрэдна ўплываць на палітычную сытуацыю ў Беларусі. [...] Нарэшце, кажуць пра пэсымізм быкаўскіх твораў. [...] Між іншым, гэты самы быкаўскі пэсымізм патрабуе больш уважлівага погляду. [...] З такой вось беларускай сялянскай дакладнасьцю Быкаў вымалёўвае сытуацыі таго горшага, да чаго варта рыхтавацца. [...] ...як засьцерагчы свой народ ад русіфікацыі і магчымага ў будучыні поўнага зьнікненьня [...]? Вось тут і зьяўляюцца

прыпавесьці — гэткія казкі для дарослых, дзе на беларускай мэнтальнай аснове даюцца часам зусім адцягненыя схемы таго самага горшага, што можа чакаць неразумнага чалавека і неразумны народ. Прыпавесьці Быкава — як талісманы. [...] Іншая рэч, што аўдыторыя народнага пісьменьніка магла б быць значна большаю, каб ня сёньняшні палітычны рэжым, які, у сваю чаргу, вычытвае ў гэтых творах і сваю непазьбежную пагібель“.

**Сяргей Дубавец, прадмова да кнігі**

*Васіль Быкаў*
*Пахаджане*
*Прыпавесьці*
*Наша Ніва*
*Бібліятэка „Вострая Брама“*
*Вільня*
*2000*